

JAK PSÁT ČLÁNEK: KRÁTKÝ, VÝSTIŽNÝ NÁZEV PROVOKUJÍCÍ ZÁJEM

TOMÁŠ KOPF

ABSTRACT. V abstraktu má stručně stát, o čem článek je. Měl by být srozumitelný sám o sobě co nejšířšímu okruhu čtenářů. To platí zvláště o první větě, která by měla do problematiky uvádět. Jasně, krátké věty přidávají na srozumitelnosti. Délka by neměla přesáhnout 100 slov. To je ovšem jen orientační. Na porovnání délky: tento abstrakt má včetně čísel 59 slov.

1. ÚVOD (INTRODUCTION)

Úvodem začíná vlastní článek a bez ohledu na to, že už z názvu a abstraktu má být jasné, o čem článek je, mělo by se to zde ještě jednou, podrobněji vysvětlit a zasadit do širších souvislostí (kontextu).

Sem patří i přehled toho, co už bylo uděláno s pokud možno co nejpodrobnějšími citacemi prací. Obvykle se cituje jen podle jména autora a čísla práce v seznamu literatury, nebo jen podle čísla práce v seznamu literatury. Seznam literatury je potom obvykle uveden na konci práce. Jako příklady uveďme práci Xavera Perfekcionisty [2] a článek [3].

Bývá zvykem, že úvod končí poznámkami k členění článku, t.j. co je uděláno v kterém odseku (section) či, v delší práci nebo knize, v které kapitole (chapter). V Odseku 2 této práce jsou uvedena některá pravidla pro psaní článků. Zdroje k získávání dalších dovedností jsou diskutovány v Odseku 3. Závěr potom obsahuje hodnocení této práce a výhled do budoucího výzkumu.

Všimněte si, že si autor v hlavním textu už může dovolit podstatně delší věty a souvětí, než v abstraktu.

2. ZÁKLADNÍ PRAVIDLA PREZENTACE

Pište. Toto je snad nejdůležitější poselství, a hned z několika důvodů:

- Nakonec jenom psaním se můžete naučit, jak se to dělá.

- Je to součástí toho, jak práce má postupovat. Zjistíte, že pokud čas od času nepíšete, že stojí nesmírné úsilí znovu zrekonstruovat, co jste už někdy dříve věděli nebo vyřešili, ale nenapsali. I z toho důvodu jsou písemné zprávy požadovány od institucí a (vědecké) veřejnosti.
- Je to způsob, jak komunikovat s lidmi, kteří se o danou věc budou zajímat, a třeba ne hned, ale za pár let.
- To napsané je nakonec to, co po vás tady na Zemi zůstane.

Členění na **úvod**, **hlavní část** a **závěr** je zlatým pravidlem jak písemné, tak ústní prezentace (To jsme se přece učili v slohu?! Přesně tak. To nic nemění na tom, že je to základní pravidlo). Zatímco v ústním přednesu je častou chybou, že toto členění vůbec není dodrženo, v psané prezentaci se spíše setkáme s tím, že členění je formálně přítomné, ale neplní svoji funkci. Proto je možná užitečné, zapamatovat si toto členění podle toho, co v jednotlivých částech vašim čtenářům máte zprostředkovat:

- (1) Řekněte jim, co jím budete říkat.
- (2) Řekněte jim to.
- (3) Řekněte jim, co jste jim to právě řekli.

Na nižší úrovni členění řaďte myšlenky do odstavců. Je dobrým zvykem, že první věta odstavce shrnuje jeho myšlenku, která je potom diskutována v dalších větách. Pokud odstavec začíná souvětím, je výhodné, aby jádro sdělení bylo zřejmé z jeho začátku. Poslední věta potom často slouží nikoliv na ukončení nebo uzavření odstavce, ale na navození dalšího odstavce.

Cvičení 1. Pokud je věc dobře napsaná, měl by smysl textu být zhruba zřejmý z čtení prvních vět odstavců nebo začátků souvětí odstavců. Vezměte si román nebo povídku dobrého spisovatele a přečtěte dostatečně dlouhý kus tímto způsobem. Dokážete zhruba odhadnout co se tam stalo?

Tato pravidla se mohou jevit jako nedůležitá formalita, ale jejich dodržování skutečně oceníte, pokud si musíte za několik minut udělat představu o dvaceti stostranových člancích, abyste se mohli rozhodnout, co je třeba číst do hloubky. A to je ve výzkumu na denním pořádku.

Na úrovni vět je jednoduché pravidlo:

Kdybyste měli nějakou větu nebo souvětí a dalo by se to zkrátit a při tom zkrácení by se nic, nebo aspoň nic podstatného, ze smyslu komunikovaného sdělení neztratilo, tak potom by bylo lepší použít tu kratší verzi.

Tedy vlastně:

Při zachování smyslu je kratší i lepší.

Všechna uvedená pravidla nejsou ale nic víc než pravidla.

Metapříklad 1. Bezdůvodnému porušování pravidel bychom se měli vyhýbat. Pokud ale existuje důvod na jejich porušení, má tento důvod přednost před pravidly - pokud tomu ovšem nebrání ještě vážnější důvod.

Metametapříklad 1. Mýlit se je lidské a přijetí této skutečnosti umožňuje lidem žít. Všechna pravidla jsou myšlena jen jako pomůcky a neměla by nám v psaní bránit. Ani tento článek úplně nedodrží, co radí - jednoduše proto, že by to autora stálo moc času, což by nejspíše znamenalo, že byste ho nikdy nemohli číst.

3. JAK SE DOZVĚDĚT VÍC O PSANÍ

Je dobré si uvědomit, že existuje řada více či méně dobrých knih o tom, jak psát a všeobecně, jak co dělat. Může stát za to si některou lepší opatřit. Užitečné mohou být jak knihy specializující se na psaní technických zpráv, článků a referátů, tak knihy radící autorům, jak psát krásnou literaturu. Možná můžete být spíše nedůvěřiví k tomu, že lze koupit knihu s názvem něco jako *How to write a novel*, sednout a vygenerovat skvost světové literatury. Tom je sice pravda, ale je škoda připravit se pominutím této literatury o řadu cenných technických rad, které se hodí.

Jak by se taková kniha opatřila? Názvy knih většinou začínají slovy *How to* Podle toho je můžete například najít v hledacím stroji největšího knihkupectví na

<http://www.amazon.com>

a nechat si ukázat tituly podobného zaměření.

Podobný instrukční materiál existuje pro přednes nebo provedení přednášky. Pro takový účel je ale lepší opatřit si video, protože se to týká živého přednesu.

Samozřejmě můžete v tomto směru navštívit školení od nějaké firmy, která se zprostředkováním takových dovedností živí. Tam musíte snad být ještě opatrnější, než při výběru knih a je to obvykle drahá záležitost.

4. ZÁVĚR (CONCLUSION)

První část závěru by měla shrnout dosažené výsledky, jasně vyjádřit jejich praktický význam, a to pokud možno tak, aby se dal číst samostatně. Uvědomte si, že řada lidí čte články v pořadí

(1) Název,

- (2) Abstrakt,
- (3) Závěr,
- (4) Úvod,
- (5) Hlavní část (to už jen skalní příznivci).

Je též zajímavé, že co autoři často píšou jako poslední je úvod.

Dále mohou být v závěru uvedeny zbývající otevřené problémy, spekulace a náměty pro další výzkum.

5. PODĚKOVÁNÍ (ACKNOWLEDGEMENTS)

Poděkování je zpravidla stručné (dvě až tři věty) a slouží třem účelům, uváděným často v tomto pořadí:

- (1) Poděkování lidem, kteří vám v diskusích pomohli něco pochopit nebo najít nějaký zdroj. Napište přesně, za co jim děkujete, čímž se vyhnete možným problémům, jako hádkám o prvenství nějaké myšlenky a podobně. Je smutnou skutečností, že takové tahanice jsou velmi časté, a proto ještě jednou: buďte nejen srdeční, ale přesní.
- (2) Poděkování někomu, kdo vám pomohl ve věci, která s výzkumem nemá přímo nic společného, ale vlastně práci podpořila, např. když vám někdo v kritické chvíli pohlídá děti (nebo rodiče?) nebo zbaví vás nějaké těžkosti. Takové poděkování bývá zřídka a většinou se nepíše, za co zcela konkrétně se děkuje (... for reasons known to them), ale přeci je lidsky tak přirozené. Pokud byste chtěli někoho vzpomenout, kdo ani v tom smyslu s článkem nemá nic společného, ale uvědomujete si v době psaní článku vliv té osoby na vás, je vhodnější to řešit věnováním na začátku článku.
- (3) Poděkování za finanční zdroje nadacím, grantům apod. (This research was in part supported by the Rare and Endangered Algebras Foundation under grant Nr. 9999999). Opomenutí tohoto bodu může mít katastrofální následky pro další financování vaší práce.

I když se to v textu těžko odrazí, je možná pro vlastní duši zdravé si při tomto řádku připomenout, že většinu výzkumů ať tak či onak platí daňoví poplatníci, obyčejní lidé se svými životními starostmi. K této skutečnosti promlouvá pěkné věnování v knize [5]:

WE DEDICATE THIS BOOK
TO OUR FELLOW CITIZENS
WHO, FOR THE LOVE OF TRUTH,
TAKE FROM THEIR OWN WANTS
BY TAXES AND GIFTS,
AND NOW AND THEN SEND FORTH
ONE OF THEMSELVES

AS DEDICATED SERVANT
 TO FORWARD THE SEARCH
 INTO THE MYSTERIES AND MARVELOUS SIMPLICITIES
 OF THIS STRANGE AND BEAUTIFUL UNIVERSE,
 OUR HOME.

REFERENCES

- [1] Níže je několik příkladů citací. Nejdříve však několik zásad. Především citujte všechny práce, které jste použili. To platí i o vlastních pracech: skromnost na tomto místě jen čtenáři ztíží jeho snahu o získání přehledu. Zároveň by měli být v úvodu obsaženy poukazy k dalším pracem, které buď vytvářejí rámec projednávaného problému, nebo řeší stejný nebo podobný problem. Nešetřte: Vaší kolegové v oboru se potěší, že byli citováni (na čemž často závisí i jejich financování) a nově příchozí ocení, že jste je informovali o existující literatuře. Přesvědčte se však pokud možno o tom, co v citovaných pracech stojí, jestli je to relevantní a správné. Bezmyšlenkovité kopírování celých seznamů literatury z jiných prací je třeba považovat za odporný čin. Je běžnou snahou citovat původní články, ve kterých se věc objevila poprvé. Považuje se totiž za nespravedlivé, aby prvnímu autoru myšlenky nebyla složena tato poklona. To však naráží na problémy: Původní článek je někdy těžké opatřit, nebo lze myšlenku najít v mnohem snáze dostupném zdroji. Též se stává, že pozdější zdroj myšlenku jasněji nebo užitečněji formuluje a je potom vhodnější. Je potom vhodné uvést obě citace, jak původní, tak pozdější a náležitě to okomentovat. Někdy se stane, že vám někdo svěří nějaký svůj nepublikovaný poznatek, což lze uvést, jak je předvedeno v citaci [4]. Výstraha: Citace a rozhodnutí o původnosti jsou velmi ožehavou záležitostí a vyžadují nejvyšší obezřetnost. Jednak případná nespravedlnost na vaší straně bude lidi mrzet a jednak někteří lidé, kteří píšou a čtou články mají velká, těžko zvládnutelná ega.
- [2] X. Perfekcionista: *O správném sklonu čárky nad dlouhým í v odborné literatuře*, bakalářská práce, Univerzita Nad Přepnou, Vektorohrad, 2002.
- [3] O. Nepořádek: *Průmyslová recyklace zbytečně napsaných článků*, Acta Recycl. **123** (2002) 123-456.
- [4] E. Genius: private communication.
- [5] C. W. Misner, K. S. Thorne and J. A. Wheeler: *Gravitation*, Freeman, San Francisco, 1973.

MATHEMATICAL INSTITUTE OF THE SILESIAN UNIVERSITY AT OPAVA, NA
 RYBNIČKU 1, 746 01 OPAVA, CZECH REPUBLIC